

BELİRTİLİ AD TAMLAMALARININ ANLAMLARI

Ahmet BENZER*

Özet: Araştırmada belirtili ad tamlamasının kaç farklı anlamı aktardığı çalışma konusu edinilmiştir. Belirtili ad tamlamaları anlam bakımından şimdiye kadarki çalışmalarda en fazla yedi farklı gruba ayrılarak incelenmiştir. Bu araştırmada 969 belirtili isim tamlaması kendi içerisinde 11 farklı gruba ayrılmıştır. Bu çalışma sonucunda belirtili ad tamlamaları ile en çok iyelik anlamının yansıtıldığı sonrasında yer ve en az da sıra anlamlarının verildiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ad tamlaması, iyelik, ilgi.

Meanings of determinative noun phrase

Abstract: The topic of this study is how many different meaning is transferred by determinative noun phrase. Determinative noun phrase as semantically has been divided into maximum seven different groups in studies carried out to date. In this study, 969 determinative noun phrases is divided into 11 different groups. In the result of this study is determined that determinative noun phrase transferred mostly possessive meaning, secondly place meaning and at least series meaning.

Key words: Noun phrase, possessive, genitif.

Giriş

Ad tamlaması, iki adın bir araya gelerek oluşturdukları anlam birlikteliğinin adıdır. Bu birliktelikte bazen iki kelime eksiz olabildiği gibi bazen yalnız biri bazen de her ikisi de ek alabilmektedir. Ek alma durumuna göre ad tamlamalarının adı da anlamları da değişmektedir. Bu araştırmada iki kelimenin de ek aldığı belirtili ad tamlaması olarak anılan tamlama türünün anlamları örnekler üzerinden tespit edilecektir.

Belirtili ad tamlamalarının niçin ‘belirtili’ olarak adlandırıldığını Ergin (1972: 382) şöyle açıklamıştır: Tamlayan unsur belirli ise belirtmek isteniyorsa biliniyorsa genitif ekini alır. Belirtili ad tamlaması olarak anılan tamlama türünün çoğunlukla iyelik bildirdiği varsayılır ve bu varsayımdan dolayı bazı çalışmalarda iyelik tamlaması olarak da adlandırılmıştır (bk. Kaçalın 2002). Dil bilgisi kitaplarında belirtili ad tamlamaları sahip olan ile sahip olunan arasında ilişki doğrultusunda ‘İyelik bildirir.’ olarak tanımlanarak ‘sahiplik’ veya ‘aitlik’ anlamlarına sahip olarak yer almıştır. Bazı çalışmalarda buna ek olarak ‘belirtme’ (Deny 1941; Ergin 1972; Korkmaz 2003) ve ‘hitap, tasgir ve sevgi’ (Timurtaş 1981: 64) anlamlarının varlığı söz konusu edilmiş; fakat *Ayşe’nin annesi* ile *Ayşe’nin kolu* arasındaki anlam farkı incelenmemiştir. Elöve (1941: 159) sorunu şöyle dile getirmiştir: “*Evim* derken *ev benim* mülküm ise o zaman ‘iyelik’ anlamındadır; fakat *babam* dersem, *baba benim* mülküm değildir.”. Erkman (2008: 144) da *ressamın resmi* tamlamasında üç farklı anlamın ortaya çıktığını belirtmiştir: “a) ressam o

* Yard. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi.

resmi yaptı, b) resmi başka bir ressam yapmış, bu ressam o resme sahip, c) resimde bu ressam görünüyor. Kendisi de yapmış olabilir, başka bir ressam da!”. Langacker (1995: 63)’a göre belirlilik alıcı ve vericinin aynı amaç ya da bağlamda bulunduğu varsayımına dayanır. Bu doğrultuda ad tamlamalarındaki ilişkilerde belli bir mantık uygunluğu aranır. Barker (2008: 5)’a göre *Ali'nin bulutu* tamlamasında bulut ismini *Ali* ile ilişkilendirmek imkânsızdır. Buradaki ilişki farklıdır.

Seliler (1983)’a göre anlama dayalı alan incelemesi bio-kültürel bir durum olarak tanımlanabilir. Bu durum bir insanın, yakınları, vücudunun bölümleri, sahip olduğu eşyaları, kültürel ve entellektüel ürünleri arasındaki ilişki olabilir. Daha geniş bir bakışla bir canlının bölümleri ve bütünü arasındaki ilişkidir (Akt. Herslund ve Baron 2001: 2). Bu sorunun çözümüne yönelik alanda yapılan çalışmalar şöyledir:

Mayzel, 1944 yılında yaptığı *Türk Dilinde İzafet* (İzafet v Turetskom Yazıke) başlıklı doktora tezinde belirtilen ad tamlamalarını anlamları bakımından yedi öbeğe ayırmıştır: a) Bir şeyin (maddenin) bir şeye ait olduğunu gösterir: *Kadının şapkası*, b) Bir vasfın bir şeye ait olduğunu gösterir: *Şapkanın beyazlığı*, c) Yapı maddesi olan şeyin yapılan şeye ait olduğunu gösterir: *Şapkanın fötrü*, ç) Parçanın bütüne ait olduğunu gösterir: *Aslanın başı*, d) Kılışın subjektine (gerçekleştirene) ait olduğunu gösterir: *Muallimin okuması*, e) Kılışın objektine ait olduğunu gösterir: *Mektubun yazılması*, f) Durumun (hâlin) onu meydana getirene ait olduğunu gösterir: *Çocuğun uykusu*” (Akt. İnan 1958: 283).

Banguoğlu (1986: 331-333) birinci ögenin anlam bakımından iyelik ekli ögeyi sınırlayıp belirli hâle getirdiğini ifade ederek bu tür tamlamaya *belirli adtakımı* adını vermiştir: Belirli ad takımında katılan cins adı olsun, özlük ad olsun katkı alanını çok sınırlar, özlük adlar arz derecesinde belirli kılar: *geminin direği*, *Ömer'in tabancası*. Hele katılan bir iyelik zamiri ile zaten belirtilmiş ise katkı alanı daha da belirli olur: *gömleğinizin yakası*, *dayımın kızı*... Belirli ad takımı bazı hallerde salt belirtme yerine bir dış tutma veya yeğleme anlatımı ile kullanılır: *Tilkinin postu* işe yarar. *Etin suyu* çok besleyicidir. *Kişinin cevheri* içinde. *Çorum'un leblebisi* gibi.

Kononov (1956) belirtilen ad tamlamalarının anlam özelliklerini şöyle belirtmiştir: 1. İyelik ilgisi: *Öğretmenin odası*. 2. Kişinin hareket ve durumla ilgisi: *Çocuğun ağlaması*. 3. Nesnenin hareket ve durumla ilgisi: *Mektubun yazılması*. 4. Bir bölümün bütüne ilgisi, nesne ve kişi topluluğu: *Öğrencilerin çoğu*. 5. Yer ve zaman ilgisi: *Yolun genişliği*, *kışın sonu*. 6. Nitelik ve özelliklerin onları taşıyanlara ilgisi: *Karın beyazlığı*, *yüzün güzelliği*. 7. Görev dolayısıyla ilgi: *Okulun müdürü*. (Akt. Atabay, Kutluk ve Özel 1983: 52).

Ediskun (1963: 120) belirtilen ad tamlamalarını başlıca anlam özelliklerine göre yediye ayırmıştır: a) Bir nesnenin bir nesneyle gerçekten veya varsayılabılır olarak ilgisi bulunduğunu gösterir: *Çocuğun paltosu*. b) Bir niteliğin bir nesneye ait olduğunu gösterir: *Ekmeğin tazesi*. c) Parçanın bütüne ait olduğunu gösterir: *İnsanın kulağı*. d) Bir miktarın bir nesneye ait olduğunu gösterir: *Gazın litresi*. e) İşin özneye ait olduğunu gösterir: *Çocuğun okuyuşu*. f) İşin nesneye ait olduğunu gösterir:

Mektubun yazılması. g) Halin, onu meydana getirene ait olduğunu gösterir: *Çocuğun kahkahası*

Bilgegil (1982: 118-119) belirtili ad tamlamasını *sahiplik, aitlik, sebep, tahsis, niteleme* ve *belirsizlik* biçiminde altı öbeğe ayırarak incelemiştir: 1. sahiplik: *Hasan'ın evi, Ali'nin parası*, 2. Aitlik: *Okulun kapısı, Adana'nın yolu, Şadan'ın gevezelikleri*, 3. Sebep: *Hocanın korkusu, savaşın endişesi, kazanmanın ümidi*, 4. Tahsis: *Trabzon'un yağmuru, Kardeniz'in fırtınası, yazın sıcağı*, 5. Niteleme: *İnsanın güzeli, çakının keskini, hikayenin korkuncu*, 6. Belgisizlik: *Padişahın biri, cariyenin biri...*"

Gencan (1983:159-160) belirtili ad tamlamalarını yedi öbeğe ayırarak incelemiştir: 1. İyelik anlamı verir: *Çocuğun gömleği*, 2. Toplumsal ilgiler belirtir: *Orhan'ın babası, benim dayım* 3. Yerlerle ilgileri belirtir: *Yalçın'ın köyü, Yalçın'ın mahallesi*, 4. İç benlikle ilgili kavramları belirtir: *Çocuğun zekası, senin talihin*, 5. Kişisel oluşları belirtir: *Sevim'in yürüyüşü, sizin sağlığımız*, 6. Türü yönlerden ilgiler belirtir: *Sözün doğrusu, arkadaşların birkaçı, onun okuması*, 7. Tümlenenini sıfat olan ad takımları da kullanılır: *Çiçeğin güzeli, sözün doğrusu, arkadaşın biri, tarlanın hangisi*.

Güneş (1996: 334-335) belirtili isim tamlamalarında iki unsur arasındaki aitlik ilişkisi değişik yönlerden cereyan edebilmektedir, diyerek farklı anlamları şöyle maddeleştirmiştir: a) Bir varlığın bir varlığa ait olduğu belirtilir: *Çocuğun kalemi*. b) Bir yapı maddesiyle, o maddeden yapılmış şey arasındaki ilişkiyi gösterir: *Elbisenin kumaşı*. c) Parçanın bütüne ait olduğu gösterilir: *Ağacın dalı*. ç) Bir niteliğin bir varlığa ait olduğu belirtilir: *Yemeğin sıcağı*. d) Bir durumun veya sonucun bir varlıkla ilgili olduğu belirtilir: *Sigaranın zararı*. e) Bir işle, o işi yapan arasındaki ilişki gösterilir: *Düşmanın saldırısı*.

Yabancı dillerde de ad tamlamalarının sahip olduğu anlam özelliklerini tespit etmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Vikner ve Jensen (2002: 218) ad tamlamalarında dört ilişkiden bahseder: 1. *Öğretmen, kardeş* gibi yakınlık, akrabalık ilişkisi; 2. *Ayşe'nin burnu* gibi sahip olunanın sahip olanın bir bölümü olduğu bütün-parça ilişkisi; 3. *Ayşe'nin şiri* gibi sahip olanın bir üretici olduğu ve sahip olunanın bir ürün olduğu ilişki; 4. *Ayşe'nin bisikleti* gibi sahip olanın canlı bir varlık ve sahip olunanın sahip olan tarafından kontrol edilen bir şey olduğu kontrol ilişkisi.

Langacker (1995: 56-57) *sahiplik, akrabalık* ve *bütün/parça* (özellikle vücut-uzuv) ilişkilerinin bütün dillerde belli tamlamalarla ifade edildiğini belirtmiştir. Yazarın ayrıntılı sınıflaması şöyledir: Sahip olan açısından, sahip olunan şöyle olabilir: 1. Sahip olunan bir şey: *onun arabası*; 2. Bir akraba: *onun teyzesi*; 3. Bir uzuv: *benim dizim*; 4. Sahipsiz bir iyelik: *bebeğin beşiği*; 5. Hareket ettirilen bir şey: *onun piyonu*; 6. İlgili bir birey: *bizim garson*; 7. Geniş bir topluluk: *onların grubu*; 8. Birinin kontrolündeki bir şey: *benim odam*; 9. Fiziki bir nitelik: *onun ağırlığı*; 10. Zihni bir nitelik: *onun ağırbaşlılığı*; 11. Sürekli bir yer : *bizim komşuluğumuz*; 12. Geçici bir yer: *benim yerim*; 13. Bir durum: *senin vaziyetin*; 14. Gerçekleştirilmiş

bir olay: *Oswald'ın suikasti*; 15. Gerçekleşen, geçirilen bir olay: *Kennedi'nin suikasti*; 16. Seçilen bir şey: *sizin adayınız*; 17. Bir görevi yerine getiren bir şey: *bizim otobüs*; 18. Barındırılan bir şey: *köpeğin bitleri*.

Dixon (2005: 317)'in sınıflaması şöyledir: 1. Devredilebilir bir sahiplik, sahip olanın isteğiyle sahip olduğu bir şey: *Ali'nin arabası, Ayşe'nin yüzüğü, benim köpeğim*; 2. bir akrabalık ilişkisi: *Benim Annem, Ayşe'nin kocası*; 3. Sahip olanın devredilemeyen bir parçası: *Ali'nin ayağı, ağacın çiçeği, benim adım*. 4. Sahip olanın bir niteliği: *Ayşe'nin yaşı, senin kıskançlığın, Ali'nin iyi kalpliliği, Can'ın fikri*. 5. Sahip olanın genel anlamda ilgisinin olduğu bir şey: *Ali'nin memleketi, benim dişçim, senin patronun*.

Yöntem

Araştırma kapsamında dört farklı romandan belirtili ad tamlamaları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayarda dört farklı kaynaktan elde edilen veriler tek bir dosya hâline getirilmiş ve bu dosyada oluşan tekrarlar silinmiştir. Sonrasında elde kalan tamlamalar yapı özellikleri göz ardı edilerek benzer anlam özelliklerine göre öbeklere ayrılmıştır. Bu öbeklere dahil edilen örneklerin sahip oldukları benzer örnekler üzerinden hem tanımlama hem de öbür öbekler arasındaki farklılıkları bakımından içerik çözümlemesi yapılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında tekrarları silinmiş salt 969 tane belirtili ad tamlaması elde edilmiş olup bunlar da kendi içerisinde sınıflandırılmıştır. Örneklerden birkaçı aşağıda yer almıştır. Anlam özelliklerine göre oluşturulan sınıflama şöyledir:

1. İyelik anlamı

Belirtili ad tamlamasının en sık tercih edilen anlamı iyelik anlamıdır. Bu sebeple birçok kaynaktan da bu sebeple belirtili ad tamlaması iyelik tamlaması olarak da anılmaktadır. İyelik düşüncesi kendi içerisinde sahip olan, sahip olunan ve bu ikisi arasındaki ilişki olmak üzere üç unsuru barındırır (Storto 2003: 2; Storto 2005: 59). İyelik eklerinin öncelikli anlamı; sahip olan ile sahip olunan arasında sahiplik ilişkisini kurmaktır. Söz gelişi; *Ali'nin çantası* örneğinde; sahip olan *Ali*, sahip olunan *çanta* ve aradaki ilişki ise *sahipliktir*. Araştırmada 306 adet iyelik bildiren belirtili ad tamlaması tespit edilmiştir: *annemin yüzü, babanın kulağı, babannenin çantası, babasının yüzü, başının ağrısı, babamın hakları, bisikletçinin kafası, dedemin kütüphanesi, hanımın hanı, çocukların evi, kadının sesi, kızın adı, müziğin ritmi, kocanın gözü*,

2. Yer anlamı

Bu tamlama türü ile bir yer bilgisi verilir. Araştırmada en çok kullanılan ikinci tamlama türü olup 252 kere kullanılmıştır: *Masanın altı, duvarın önü, masanın başı, pencerenin yanı, tomarın içi, taşın üstü, pencerenin kenarı, sehpanın üzeri, mezarın başı, kadınların araları, gökkuşağının altı*.

3. Akrabalık anlamı

Akrabalık anlamı için belirtili ad tamlamalarında mutlaka akrabalık anlamı taşıyan kelimelerden biri kullanılmıştır. Araştırmada 18 tamlama ile yer almıştır: *Adamın kızı, ceyda'nın kızı, annemin kocası, halasının kızı, dedemin kızı, politikacının kızı, sultan'ın anası, Nedim'in annesi.*

4. Parça-bütün anlamı

Belirtili ad tamlamalarının bir başka anlamı da parça ile bütün arasında bağlantı kurmasıdır. Örneğin bir adet *parça*'dan bahsedilecektir. Bu parçanın neyin parçası olduğu anlamı bu tamlama türü ile verilir. *Çeyizin parçası* tamlaması ile parçanın neyin içinde yer aldığı neyin uzantısı neyin eki olduğu bilgisi verilir. Araştırmada parça-bütün anlamı taşıyan 49 tamlama tespit edilmiştir: *apartmanın kapısı, bahçenin kapısı, mangalın külü, salonun kapısı, dosyanın kapağı, defterin sayfaları, çeyizinin parçası, şalvarının cebi, yatağın başı.*

5. Soyut anlamı

Bu tamlama türüyle oluşturulan tamlamalarda elle tutulmayan soyut şeylerin anlatımı söz konusudur. Bu tamlama türüyle ilgili 53 tamlamaya rastlanılmıştır: *ağabeyinizin itibarı, kadının hayali, kişilerin karakterleri, annemin antipatisi, dostlarının hatırı, rüyanın etkisi, amcanın insafı, Ali'nin gençliği.*

6. Zaman anlamı

Zaman anlamı belirtili ad tamlamalarının bir zaman dilimi hakkında bilgi vermesi ile oluşmuştur. Bunun için belirtili ad tamlamalarında mutlaka en az bir kelimenin zaman adı olduğu tespit edilmiştir. Bu zaman adları ile bazen uzunca bir süreç ifade edilirken bazen de tam nokta şeklinde belli bir tarih belirtilmiştir. Araştırmada 68 belirtili ad tamlamasının zaman anlamı taşıdığı tespit edilmiştir: *Martin 16'sı, öğrencilik yılları, gecenin başlangıcı, yazın ortası, haziranın son günü, 1920'lerin sonu, sabahın altısı.*

7. Niteleme anlamı

Niteleme bir şeyi başka bir şeyle bütünleştirme veya birlikte tanımlama ve adlandırma şeklinde oluşan anlamdır. Araştırma kapsamında 73 adet bu anlama sahip tamlama tespit edilmiştir: *Ali'nin şiiri, Ayşe'nin yalanı, alemin çocukları, buğdayın kırığı, çağın sanatı, devrin zarafeti, günahının bedeli, hayatının özlemi, insanın aksi, inkarın faydası, kanın kokusu, itibarın önemi, Allah'ın köylüsü.*

8. Cümle özeti anlamı

Cümle özeti anlamı uzunca anlatılacak bir bilginin kısaltılmasıdır. Prof. Dr. Fatma Erkman (2010) ile yapılan özel görüşmede bunun için *mahallenin çocukları* örneğini vermiştir. Erkman'a göre *mahallenin çocukları* demek 'bizim mahallede her gün top oynayan tanıdığımız çocuklar' bilgisinin kısaltılmışıdır. Bu doğrultuda araştırmada 93 tane bu anlamda ad tamlamasına rast gelinmiştir: *adamın yönlendirmesi, Amerikalıların lafı, gecenin ıslattığı, saçlarının koptuğu, partinin yaptığı, yağız'ın yaptıkları, bizimkilerin kulağı, yılların içi, lohusanın seslendiği, insanın beklediği, aşkın gerektirdiği, kavganın sonucu, adamın tavrı.*

9. Belirsizlik anlamı

Bu işlev türü ile kesin olmayan yer, miktar, nitelik bilgileri verilmektedir. Ayrıca bu tamlamalarda mutlaka belirsizlik bildiren bir kelimenin varlığı söz konusudur. Araştırmada 39 tane bu anlamda ad tamlamasına rast gelinmiştir: *adamın her işi, ayaşların her biri, birinin kızı, boğazın bir yerleri, el âlemin çocukları, düşlerinin tümü, kimin nesi, yolcuların hepsi.*

10. Miktar anlamı

Miktar anlamı ile bu tamlama grubunda bir şeyin adedi bilgisi verilmektedir. Araştırmada 15 tane bu anlamda tamlamaya rastlanılmıştır: *Gazın litresi, fasulyenin kilosunu, masrafların artışı, sakızın dibi, payının artması, miktarın yarısı, kızların yarısı, kalanların pasta payı.*

11. Sıra anlamı

Sıra anlamı belirtili ad tamlamalarının en az sahip olduğu anlam olarak tespit edilmiştir. Bu anlam ile birinin adı sıra gelme anlamıyla araştırmada yalnızca üç tamlamada rast gelinmiştir: *oğlanın peşi, yabancı sarışınların gerisi, sıranın yeterince ilerlemesi.*

Sonuç

Belirtili ad tamlamalarının en çok iyelik anlamını verdikleri tespit edilmekle birlikte birbirinden farklı anlamları da verebildikleri görülmüştür. Demir (2007: 1141) ad tamlamalarının anlam bakımından incelenip yeniden öbeleştirilmesi ve tamlamayı oluşturan öğelerin söz dizimindeki yerine göre değil de işleve ve ifade ettiği anlama göre adlandırılmasının gereğini belirtmiştir. Bu doğrultuda araştırma sonucunda belirtili ad tamlamalarında 11 farklı anlamın varlığı tespit edilmiştir.

1. Tablo: Belirtili ad tamlamalarının anlam sıklığı			
Sıra	Tamlamanın anlamı	Kullanım sıklığı	Kullanılma oranı
1.	İyelik	306	% 32
2.	Yer	252	% 26
3.	Zaman	68	% 7
4.	Parça-bütün	49	% 5
5.	Niteleme	73	% 8
6.	Cümle özeti	93	% 10
7.	Soyut	53	% 5
8.	Belirsizlik	39	% 4
9.	akrabalık	18	% 2
10.	Miktar	15	% 2
11.	Sıra	3	% 0
Toplam		969	

Araştırma sonucunda belirtili ad tamlamalarının anlam özelliklerini tespit etmede ikinci kelimenin esas unsur olduğu görülmüştür. Bu ikinci kelimeler yer bildiren tamlamalarda oldukça sınırlı birkaç kelimeyle (*ön, yan, üzeri, alt, üst, iç, arka* gibi) daha çok oluşturulduğu görülmüştür. Öbürleri de köşe, bahçe ve çevre gibi yer tasvirinde kullanılan kelimelerdir. Benzer bir durum zaman bildiren

tamlamalarda görülmekte olup bu tamlama türünde mutlaka zaman kelimeleri yer almıştır.

Zaman anlamı belirtili ad tamlamalarında zaman-mekan birlikteliği şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple yer ve zaman bildiren ad tamlamalarının alındığı cümlelerde tamlamayı oluşturan ikinci kelime ya yalnızca +I eki ile yer alırken ya da bu eklin üstüne bulunma anlamı taşıyan +DA hâl ekini alabilmektedir. Tamlamalara göre akıp giden zamanda bir şeyin başı, ortası ve sonu hakkında bilgi verilecekse bu belirtili ad tamlamalarının ilk kelimesi ana unsur ikinci kelimedeki bu ana unsurun zaman içindeki yerini veriyor. Ayrıca bazı kelimelerin hem yer hem de zaman için kullanılıyor. Örneğin *seçimin üstü* zaman için kullanılırken *evin üstü* yer için kullanılmıştır. Benzer bir durum niteleme ve iyelik için geçerlidir: *çiftliğin çocukları* iyelik *alemin çocukları* ise niteleme bildirmektedir.

Tamlamada özel ad veya zamir varsa bu tamlama türü iyelik ya da akrabalık anlamı bildirir: *Yağız'ın yetkileri*, *benim eylemlerim*.

Belirtili ad tamlamaları belli farklılıklarla çeşitli anlam öbekleri içerisinde yer almışlardır. Bu öbeklerdeki örnekler alt alta dizilince her bir öbeğin belli özellikleri ve öbür öbeklerden ayrılan belli kullanım farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda öbeklerin birbirinden farklılıkları şöyledir:

Parça-bütün ile iyelik arasındaki ilişki canlı ve cansız olmalarıdır. Canlı olunca iyelik cansız olunca parça-bütün ilişkisi söz konusu olmaktadır. *Evin kapısı*, *eşeğin kulağı*. Bununla birlikte iyelik anlamında aynı zamanda cansızları da görebilmek mümkündür. Bu da ancak sahiplik ve aitlik anlamı ile verilir: *odunların kokusu*, *kapının dili*. Halbuki parça-bütün de bütünden hareketle parça bilgisi edinilir: *dosyanın kapağı*, *evin koridorları*.

İyelik ile cümle özeti arasındaki fark ise şöyledir: *babamın kulağı* derken bir sahiplik ilişkisi söz konusudur. *Bizimkilerin kulağı* derken ise bir casus, laf getirip götürülen bir kişi anlatılmakta ad ve olay verilmeden atıfta bulunmaktadır.

Parça-bütün ile yer arasındaki fark şudur: Parça-bütünde iki kelime arasında bir bütünün fiziki bir sürekliliği söz konusudur: *dudaklarının ucu*. Yer tamlamalarında ise bu fiziki süreklilik yoktur: *bankanın önü*.

Yer ve iyelik arasındaki fark ise şudur: Yer tamlamalarında her zaman fiziki bir ilişki söz konusudur. İyelikte bu bazen fiziki bazen de zihni bir ilişki olarak yer alır. Bundan dolayı iyelik anlatımları aynı zamanda yer de bildirebilme özelliğine sahiptir: *annemin odası*.

Cümle ile niteleme arasındaki fark şudur: Cümle özetinde *Gail'in bakıştığı* gibi bir tamlama ile uzunca bir bilginin kısaltılması söz konusudur. Nitelemede ise sıfat görünümü bir belirtili ad tamlaması kullanımı söz konusudur: *Çağın sanatı*.

Kaynaklar

- ATABAY, Neşe; KUTLUK, İbrahim ve ÖZEL, Sevgi, (1983), *Sözcük Türleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BANGUOĞLU, Tahsin, (1986), *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım evi, 2. Baskı.
- BARKER, Chris, (2008), "Possessives and Relational Nouns", *Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter Yayınları, 1-27.
- BİLGEGİL, M. Kaya, (1982), *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2. Baskı.
- DEMİR, Celal, (2007), "Türkiye Türkçesinde İsim Tamlamasını Oluşturan Ögelerin Söz Dizimsel ve Anlamsal Özellikleri", *Turkish Studies* 2/4. 1135-1142.
- DENY, Jean, (1941), *Türk Dili Grameri, (Osmanlı Lehçesi)*, (Çev. Ali Ulvi Elöve), İstanbul: Maarif Matbaası.
- DIXON, R. M. W., (2005), *A Semantic Approach to English Grammar*, New York: Oxford Üniversitesi Yayınları.
- ERGİN, Muharrem, (1972), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- ERKMAN, Fatma, (2008), *Dile Genel Bir Bakış*, İstanbul: Multilingual Yayınevi.
- GÜNEŞ, Sezai, (1996), *Türk Dili Bilgisi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı.
- HERSLUND, Michael ve Baron, Irene, (2001), "Dimensions of Possession", *Dimensions of Possession*. Amsterdam/ Philadelphia, John Benjamin Yayınları: 85-98.
- İNAN, Abdülkadir, (1958), "S. S. MAYZEL Türk Dilinde İzafet, (İzafet v Turetskom Yazıke.) Sov. Cumhuriyeti İlimler Akademisi Yayınlarından M.-L. 1957", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1958*: 279-313.
- KAÇALIN, S. Mustafa, (2002), "İyelik Tamlamasında Çokluk Üçüncü Kişi Sorunu", *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2. Sayı: 142-146.
- KEMAL, Orhan, (2004), *Cemile*, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep, (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KULİN, Ayşe, (2008), *Gece Sesleri*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- LANGACKER, Ronald W., (1995), "Possession and Possessive Constructions", *Language and the Cognitive Construal of the World*, Berlin, New York, Mouton de Gruyter Yayınları, 51-79.
- SAFA, Peyami, (1996), *Dokuzuncu Hariciye Koşusu*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- STORTO, Gianluca, (2005), "Possessives in Context", *Possessives and Beyond: Semantics and Syntax*, Amherst, Massachusetts Üniversitesi, 59-86.
- STORTO, Gianluca, (2003), *Possessives in Context: Issues in the Semantics of Possessive Constructions*, Los Angeles: California Üniversitesi, Doktora Tezi.
- ŞAFAK, Elif, (2004), *Araf*, İstanbul: Metis Yayınları.
- TİMURTAŞ, Faruk, (1981), *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- VİKNER, Carl ve JENSEN, Per Anker, (2002), "A Semantic Analysis of the English Genitive. Interaction of Lexical and Formal Semantics", *Studia Linguistica*, 56, (2): 191-226.